

Департамент культури, туризму, національностей та релігій
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради

В країні Феміди

В рамках Всеукраїнського конкурсу проектів
"Право — математика свободи"

Інформаційно-методичний матеріал

Запоріжжя
2018

В країні Феміди. В рамках Всеукраїнського конкурсу проектів "Право — математика свободи": Інформаційно-методичний матеріал / укладач Л. В. Компанівець; Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2018. – 20 с.

Методичний матеріал містить цікаві відомості про встановлення правових норм у світі та в Україні, а також сценарії заходів, які сприятимуть організації роботи бібліотеки по вихованню правової культури у дітей.

Розраховано на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладач

Компанівець Л. В.

Комп'ютерна верстка

та редагування

Веселова Л. Г.

Відповідальний за випуск

Данилова Л. В.

Той, хто вирішить вивчати закони,
не матиме часу їх порушувати.

Йоганн Вольфганг Гете

Створення демократичного суспільства неможливе без високої правової культури громадян і, в першу чергу, дітей, без формування їх активної життєвої позиції. Правова культура включає в себе безпосередні дії людини, її поведінку в різних, часто непередбачуваних життєвих ситуаціях, вміння і готовність особистості вирішувати свої життєві проблеми, жити серед людей, спілкуватися з ними, орієнтуючись на морально-правові норми. Правова культура є невід'ємною складовою поняття "права людини". З метою формування у суспільстві правової культури та правової свідомості, сприяння підвищенню рівня знань та поінформованості громадян щодо прав, гарантованих Конституцією та законами України у різних сферах життя, Президентом України був виданий Указ №361/2017 від 14 листопада 2017 року "Про оголошення в Україні 2018 року Роком реалізації правопросвітницького проекту "Я маю право!"

Бібліотеки для дітей у співпраці зі спеціалістами територіальних управлінь юстиції, юристів та правознавців мають можливість стати центрами сприяння цивільному правовому захисту дитини, організовуючи роботу по формуванню у дітей правової культури громадянина України, ознайомленню дітей зі своїми правами, обов'язками та відповідальністю згідно з чинним законодавством України та Декларацією ООН про права дитини.

Позиціонуючи себе як центр правової допомоги дітям та їхнім батькам, бібліотека може здійснювати правоосвітню роботу шляхом:

- формування навичок користування наданими правами та свободами;
- задоволення різноманітних потреб у правовій інформації з проблем дитинства;
- створення міцної бази знань у галузі права;
- розвитку критичного мислення, уміння спілкуватися з іншими людьми на правових засадах;
- формування позитивного ставлення до принципу верховенства та високої ролі законів у суспільстві;
- популяризації серед користувачів правових знань, роз'яснення їх ролі у суспільстві, прищеплення інтересу до даної проблеми;
- формування уміння розмірковувати, спілкуватися, спостерігати, розв'язувати життєві проблеми з позицій існуючого законодавства;
- прискорення формування у дітей та юнацтва ціннісних, духовно-моральних орієнтирів, допомоги у набутті життєвого досвіду та зменшення ймовірності прийняття помилкових рішень.

Вирішення цих завдань можливе при використанні різних форм і методів бібліотечної роботи, серед яких можуть бути квест-тести, правові лото, дискусії, юридичні тренінги, аукціони, брейн-ринги, правові діалоги, бесіди-попередження, групові та індивідуальні розбори проблемних ситуацій, творчі конкурси на краще оповідання чи малюнок з правової тематики, віртуальні екскурсії урядовим порталом, аналіз правових ситуацій тощо. Зокрема в бібліотеці можуть бути організовані:

- віртуальна подорож "Пропонує сайт Міністерства юстиції України";
- правова абетка "Права, дитино, вивчай сумлінно!";
- гра-подорож "Закон на сторожі дитини";
- калейдоскоп думок і позицій "На терезах Феміди";
- правовий орієнтир "Територія закону" (за сторінками Конвенції ООН про права дитини);
- інформаційно-правова година "Не стати живим товаром: українці по той бік кордону";
- пізнавально-правовий квест "Мандруючи вулицями Закону і Моралі";
- правовий тренінг "Цей дорослий дитячий світ";
- ділова гра "Знайди вихід із ситуації";
- правова година-роздум "Конституція України у моєму житті";
- правовий прес-колаж для батьків "Знайомтесь: нові правові документи".

Дієвим методом у формуванні правової культури дітей залишаються зустрічі з юристами, адвокатами, працівниками державних служб, правозахисних органів, під час яких кваліфіковані спеціалісти на волонтерських засадах можуть надати допомогу у вирішенні тих чи інших питань.

Виправдовує себе і такий метод правового впливу на дітей, як залучення їх до створених на базі бібліотеки правових клубів, юридичних шкіл, засідання яких бажано проводити раз на місяць, а останнє провести у формі змагання-турніру знавців права, де визначити кращого знавця права.

Пропонуємо увазі бібліотекарів сценарії заходів, які, сподіваємось, допоможуть в організації роботи з виховання правової культури дітей.

Правовий орієнтир "Територія закону"

Перший ведучий: Доброго дня, шановні наші гості! Сьогоднішню нашу зустріч ми вирішили присвятити розмові про права взагалі і, зокрема, про ваші права, тобто про права дитини. Здавна люди мріяли про вільне, щасливе життя без насильства, жорстокості, приниження. Витоки явища, яке згодом почали називати правами людини, беруть свій початок з найдавніших часів людської історії. Права людини в стародавньому світі були дуже обмеженими, тим паче про права дітей раніше люди не мали й гадки. Дитину розглядали як другорядний матеріал. До думок її не прислухались, бо вважали її незрілою. Дорослі мали повну владу над дітьми, все за них

вирішували, навіть одружували без їхньої згоди. Особливо жорстоко поводитись із дітьми в Стародавній Спарті. Почасти, таке ставлення до дітей було і в Стародавньому Римі. У часи середньовіччя діти також не мали ніяких прав.

Другий ведучий: Про права людини заговорили вголос під час революції у Франції 1789 року, коли вийшла "Декларація прав людини і громадянина". Першою ж українською Конституцією була "Конституція Пилипа Орлика", яка була затверджена 5 квітня 1710 року, тобто на кілька десятиліть раніше, ніж "Декларація прав людини і громадянина". Пилип Орлик був військовим діячем, дипломатом, сподвижником гетьмана Івана Мазепи. Вихованець Києво-Могилянської академії, високо освічена та обдарована людина - він прагнув піднести українську справу на рівень європейських країн, шукаючи підтримки у Швеції, Польщі, а особливо у Франції, Ватикану, Англії і водночас готуючи власне військо, щоб повести запорожців на битву з Москвою. Орлик розробив широкий план походу з метою визволення України з-під московської кабали. Однак його задум не увінчався успіхом. Відірваний на довгий час від батьківщини, він проживав у Швеції, Німеччині, на землях Туреччини, помер у Ясах (Румунія) 24 травня 1742 року. Звичайно, у "Конституції Пилипа Орлика" не йшлося про права дитини, але у ній були визначені основні засади існування української держави, які полягали в тому, що в Україні мусить панувати православна віра, що кордони держави мають бути такими, які були обумовлені за часів Богдана Хмельницького, що з кримським ханством "має бути приязнь", що гетьман повинен захищати права козаків та посполитих від сваволі старшини, що всі посади мають бути виборними, а всі справи державної ваги мають вирішуватись лише на генеральних радах, що Війську Запорозькому надаються всі його давні права і вольності.

Перший ведучий: Відомості про свої права ви можете знайти у спеціальному документі, який називається "Конвенція ООН про права дитини". А ще її називають світовою конституцією для дітей. Саме тут прописані ваші права, якими ви можете користуватися до 18-ти років, до того віку, коли ви вже стаєте дорослими громадянами.

Конвенція є доволі складним документом, тому ми зараз коротко зупинимось на її основних статтях:

- ви маєте право на життя. Ніхто не може позбавити вас цього найціннішого дару;

- ви маєте право на піклування і турботу. Це означає, що ваші інтереси повинні забезпечуватися першочергово як з боку держави, так і з боку батьків;

- ви маєте право на достатнє харчування та дах над головою. Про це також піклуються ваші батьки.

- ви маєте право на розваги, відпочинок і дозвілля. Дорослі мають створювати для вас дитячі майданчики та інші місця для проведення дозвілля. Це стосується і театру, в якому повинні також ставитись вистави для дітей;

- ви маєте право на освіту. І якщо ви бажаєте стати успішною людиною, то обов'язково повинні навчатися;

- ви маєте право на медичну допомогу. Якщо ви захворіли, то можете звернутися до лікаря, який вам обов'язково допоможе;

- ви маєте право на приватне життя. Ніхто не може ритись у ваших речах, читати ваші листи;

- ви маєте право на вільне висловлювання особистої думки, формування власних поглядів, отримання інформації, що відповідає вашому віку. Це право включає свободу розшукувати, одержувати, використовувати, поширювати та зберігати цю інформацію;

- усі діти рівні у своїх правах незалежно від походження, кольору шкіри, національності та статків батьків;

- кожен з вас – людина, і ніхто не може вас ображати, бити, брутально і несправедливо поводитись з вами, примушувати працювати на дорослих. Якщо ваші права порушуються, ви можете звернутися за допомогою та захистом до служби у справах дітей, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, поліції за місцем свого проживання, а також до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Але вам слід пам'ятати також, що поряд з вами – такі ж люди, і вони мають однакові з вами права. Тож головне правило – користуватись своїми правами, не порушуючи прав інших.

Другий ведучий: Тепер ви маєте уявлення про основний документ, який регулює ваші права. Конвенцію про права дитини було прийнято Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року і саме цей день було рекомендовано відзначати як Всесвітній день дитини, як день світового братерства і розуміння між дітьми та сприяння благополуччю дітей усього світу. Слід зазначити, що благополуччя дітей та їхні права завжди викликали пильну увагу міжнародного співтовариства. Ще у 1924 році Ліга Націй прийняла Женевську Декларацію прав дитини. У той час права дітей розглядалися в основному контексті заходів, які необхідно було прийняти відносно рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми. А в листопаді 1949 року Міжнародною демократичною федерацією жінок на спеціальній сесії було прийнято рішення про відзначення 1-го червня Міжнародного дня захисту дітей. Вперше його відзначили у 1950 році.

Перший ведучий: За рік до цього, 10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини, а через 11 років, у 1959 році нею була прийнята Декларація прав дитини, у якій були проголошені соціальні і правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, а у 1989 році, як ми вже за-

значали, було прийнято "Конвенцію ООН про права дитини". Україна ратифікувала Конвенцію 27 лютого 1991 року, тим самим взявши на себе великі зобов'язання в забезпеченні прав дітей. В нашій країні основним законом, спрямованим на забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і всебічний розвиток є Закон України "Про охорону дитинства". Крім того, права дитини виділені окремими статтями Сімейного, Цивільного, Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, а також регулюються законами "Про оздоровлення та відпочинок дітей", "Про попередження насильства в сім'ї", "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" та ін. Різні державні інституції та міністерства покликані відповідати за дотримання прав дитини в Україні. Багато зусиль у цьому питанні також докладають громадські організації, що працюють у сфері захисту прав дитини, щоб кожна дитина почувала себе повноцінним членом суспільства. Дотримання прав дитини є одним із пріоритетних напрямів роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У структурі Секретаріату Уповноваженого створено відповідний структурний підрозділ з питань дотримання прав дитини, до повноважень якого віднесені питання щодо моніторингу стану дотримання в Україні прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та підготовка пропозицій Уповноваженому з прав людини щодо вжиття актів реагування з метою запобігання порушенням прав дитини або сприяння їх поновленню. Заснування інституту Уповноваженого з прав людини сприяло тому, що у 2013 році Україна вперше стала членом Європейської мережі омбудсменів з прав дітей (ENOC).

Другий ведучий: Давайте зараз разом з вами зупинимось на деяких статтях Цивільного кодексу України, які стосуються ваших прав. **Стаття 31.** Часткова цивільна дієздатність фізичної особи, яка не досягла чотирнадцяти років. *(Ведучий зачитує положення статті та пояснює їх).* **Стаття 32.** Неповна цивільна дієздатність фізичної особи у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. *(Ведучий зачитує положення статті та пояснює їх).*

Перший ведучий: А зараз зупинимось на статтях Цивільного кодексу, що стосуються відшкодування шкоди завданої неповнолітніми. **Стаття 1178.** Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років). *(Ведучий зачитує положення статті та пояснює їх).* **Стаття 1179.** Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою (у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років). *(Ведучий зачитує положення статті та пояснює їх).*

Другий ведучий: А тепер поговоримо про обов'язки та відповідальність. **Стаття 33.** Цивільна відповідальність неповнолітньої особи. *(Ведучий зачитує положення статті та пояснює їх).*

Завершити захід можна відеопереглядом "Важливо знати закони!" та коментарями запрошеного на захід юриста чи правознавця.

Цикл віртуальних подорожей "Закон на сторожі дитини"

Перша подорож "Знайомство"

У залі, де проходить захід, бажано розмістити карту України, сюжетні малюнки, що висвітлюють основні права та обов'язки громадян згідно з Конституцією України, а також присвячені правам дитини.

Перший ведучий: Ти добро лиш твори повсюди!
Хай тепло твої повнить груди.
Волю дай, погодуй пташину,
Приголуб і навчи дитину.
Бо людина у цьому світі
Лиш добро повинна творити!

Другий ведучий: Друзі! Ви, напевне, знаєте, що наша країна за площею є однією з найбільших в Європі. Вона така велика, що якщо у нас з'явиться бажання проїхати її від краю до краю потягом, то ця дорога триватиме кілька днів. Національний склад її населення характеризується значною чисельною перевагою однієї нації. Хоча поряд на території нашої країни проживає понад 100 інших національностей. А як називається наша країна? (*Діти відповідають*). А який народ переважає в Україні? (*Діти відповідають*). Так, ви вірно відповіли – українці. Та для доведення наших думок давайте розгадаємо з вами загадки.

Цих загадок – рівно сім.

Пропонуємо усім
Їх сумлінно розгадати

Перший ведучий: Тож, почали.

Коли все у тебе гарно,
Коли день пройшов не марно,
Наче квітка розквітаєш,
На обличчі її маєш.
Посміхаються уста.
Що це? Відповідь проста. (*Усмішка*)

Ось стоїть біленька хата –
Там твої матуся й тато,
Твої сестри та брати
І, звичайно, там є ти.
Ще бабусі, дідусі,
Зібралися геть усі!
Бути в кожного повинна
Дружня та міцна... (*Родина*)

Та у стовпчик записати.

З перших літер скласти слово,
Якщо впорались – чудово!

В ньому сторінок багато,
Там і будні, там і свята.
Він події позначає,
Історичні дати знає,
Та рахує залюбки
Тижні, місяці, роки. (*Календар*)

Рідну мову я вивчаю,
З літер вже слова складаю.
Помічниця ось моя –
Букви в ній від А до Я
Стали лагідно в рядки.
Що це, знають малюки? (*Абетка*)

Вареники у сметані,
І крученики духмяні,
Сало, терте з часником,
Борщ червоний з буряком.
Одним словом як назвати,
Щоб гостей почастувати? (*Їжа*)

Цей фахівець нам розказав
Про долі націй та держав,
Де наші пращури жили,
Які в них звичаї були?
Які одежа, посуд, хата,
Та ще цікавого багато.
Розкопки буде він вести,
Щоб нам минуле довести. (*Археолог*)

Другий ведучий: А тепер давайте з вами з перших літер слів-відгадок складемо слово і у нас вийде...? Так, вірно, виходить назва нашої держави – Україна. А зараз, діти, давайте уважно розглянемо карту України, її межі та порівняємо їх з межами інших держав. (*Діти розглядають карту України*).

Сьогодні ми будемо говорити про рідну Україну, про Основний Закон нашої країни.

Перший ведучий: Діти! Ви, напевне, знаєте, що у кожній державі є один найголовніший Закон. Його називають Конституцією, або Основним Законом. Усі інші закони, що ухвалюють за потреби (як, наприклад, закон про те, якою повинна бути мінімальна зарплата, або про те, як допомогти молодим сім'ям), усі розпорядження Уряду та Президента не повинні суперечити Основному Закону. Ось чому кожен народ бореться, щоб мати гарну Конституцію, бо від цього по великому рахунку залежать щастя і доля народу, добробут кожної людини. Кожен, хто хоче, щоб у спільному домі – державі всі жили щасливо, повинен добре знати Конституцію своєї держави, розуміти її, виконувати і боронити. Слово "Конституція" у перекладі з латини означає "устрій", "будова", тобто це закон про устрій, будову держави, про головні права та обов'язки громадян. Давайте зараз разом розглянемо представлені тут малюнки та поговоримо про права та обов'язки, які зображені у сюжетах. (*Діти коментують малюнки, присвячені праву на навчання, на охорону здоров'я, на відпочинок і т. д.*).

Друга подорож "Громадянські права"

Ведуча: Нашу другу зустріч, на якій ми продовжимо розмову про наш Основний закон, проведемо у формі ігор. У якості розминки: гра "Дозволено!". Я задаватиму вам питання про права та обов'язки громадян України згідно статтям Конституції. Якщо воно сформульоване на користь людині – відповідаємо: "Так!". Якщо

навпаки, кажемо: "Ні!". А щоб ви швидше налаштувались, зачитаю невеликий віршик: Дитя моє, права дитини,
Ти мусиш вивчити сумлінно.
Це так потрібно, так важливо

Напевно знати в наші дні:
Коли з тобою справедливо
Вчиняють, а коли і ні.

А тепер, почнемо!

Україна – наша країна? *(Так!)*

Чи має людина право на особисту недоторканість? *(Так!)*

Чи можна людину обертати в рабство? *(Ні!)*

Чи можна до людини ставитися жорстоко? *(Ні!)*

Чи захищена людина законом? *(Так!)*

Чи може людина зайти до житла іншої людини без дозволу? *(Ні!)*

Чи може людина вільно рухатися по своїй країні? *(Так!)*

Чи можна заборонити людині вибрати собі професію? *(Ні!)*

Ведуча: Далі ми поговоримо про громадські обов'язки. На вас чекає гра "**Назви право**". Я буду зачитувати вам віршики, а ви маєте відповісти, про який обов'язок у ньому йдеться.

Освіта – світло!

Це запам'ятай!

У школі добре вчись

І різні труднощі долай,

Лети до світла – ввись!

(Право на освіту)

Втомившись, я присяду

В затінку, на пеньку,

А гілка берези ззаду

Пісню заведе таку:

"Любий, друже, подивися,

Навкруги яка краса,

Здоров'я – розкіш для людини,

Найбільша цінність у житті.

Як є здоров'я день при днині,

Можливість є йти до мети.

(Право на медичну допомогу)

До травинки нахилися,

Подивись на небеса".

Я метелика впіймаю,

Помилуюсь, відпущу.

На довкілля право маю,

На природу, на красу".

(Право на відпочинок)

Знайте ж, змалечку всіх діток

Треба вчить, оберігати,

І ніхто в усьому світі

їх не сміє ображати.

(Право на захист)

У дитини право є,

Бо дитина – це святе.

Мама діток захищає

Бо права їх добре знає.

(Право на турботу)

Ведуча: Сьогодні герої різних казок дізналися, що ми говоритимемо з вами про права дитини, і тому вранці мені передали їхні листи. І я пропоную вам пограти в гру "**Пошта казкових героїв**". З вашого дозволу я відкрию ці конверти, і ми ра-

зом дізнаємося, від кого вони надійшли. Я буду зачитували зміст листа, а ви спробуєте відгадати, з якої він казки та чиї права тут були порушені.

1. У бочку з сином посадили,
Засмолили, покотили.

І пустили в Океан –
Так звелів їм цар Салтан.

("Казка про царя Салтана". Порушено право на життя. Малюк має право жити, але міг загинути в хвилях океану.)

2. Я Зайчисько, я маленький,
Хатку мав собі гарненьку.

І нема у мене хати.
Ой, хутчіш допоможіть,

Та прийшла коза рогата –

Мої права ви підкажіть

(казка "Коза-дереза". Порушено право на недоторканість оселі).

3. Діти, я хочу на бал, танцювати,
А мене примушують весь час працювати.

(казка "Попелюшка", порушено право на відпочинок).

4. Мені дуже холодно в зимовому лісі.

Діти, допоможіть знайти квіти.

(казка "Дванадцять місяців", порушено право на любов і піклування).

5. Рятуйте! Матуся пішла за молоком,

А нас тим часом з'їв сірий вовк!

(казка "Вовк і козенята", порушено право на життя).

Третя подорож "Конвенція ООН про права дитини – це твої права"

Ведуча: Сьогодні ми знову поговоримо про ваші права. Крім Конституції України є ще документ, у якому також записані права дитини. Це Конвенція ООН про права дитини. Статті цього документа знайшли своє відображення у чинному законодавстві України. Ти можеш не думати про свої права. Ти можеш не використовувати їх щодня. Втім, ти маєш знати, що вони існують і є невід'ємними від інших прав, гарантованих громадянам державою.

Друзі мої! Права дитини
Ми мусимо з вами вивчати сумлінно,
Щоб знати добре і в будні, і у вихідні,
Коли з тобою справедливо чинять, а коли – і ні.

То ж прочитай, завчи напам'ять,
Порадь і друзям прочитай,
Хай прочитають тато й мама –
Закони всім потрібно знать!

Конвенція ООН про права дитини містить 54 статті. У них йдеться про 40 прав, які має дитина. Зокрема, **Стаття 6.** Держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя. Тобто, усі діти мають невід'ємне право на життя. Життя кожної дитини є найціннішим не лише для батьків. Кожна держава повинна забезпечувати виживання та здоровий розвиток дітей – своїх маленьких гро-

мадян, адже сьогодні у світі проживає 7 млрд. жителів, четверта частина яких – діти і підлітки.

Дитина-учасник зачитує віри: Не меркнуть зорі, йдуть у небуття,
Бо мають право вік світити.
Я ж маю право на життя,
Я гідно мушу жити.

Ведуча: Друзі! А спробуйте зараз відгадати мою загадку:

Нас не було – воно було,
Нас не буде – воно буде,
Ніхто ні в кого його не бачив,
А в кожного воно є. (*Ім'я*)

А тепер послушайте, як звучить **Стаття 7.** Конвенції: Дитина має бути зареєстрована зразу ж після народження і з моменту народження має право на ім'я і набуття громадянства, а також, наскільки це можливо, право знати своїх батьків і право на їх піклування.

Дитина-учасник зачитує віри: І дівчатко, і хлоп'я мають право на ім'я.

Мають Дмитрик і Оленка
Ще й по батькові ім'я.
"Я – Дмитро Ілліч Орленко!" –
каже впевнено хлоп'я.

Ведуча: А зараз я пропоную кожному з вас по черзі назвати своє прізвище, ім'я та по батькові. (*Діти називають свої імена*).

А тепер перейдемо до **Статті 24.** Конвенції, у якій йдеться про те, що держави-учасниці визнають право дитини на користування найбільш досконалими послугами системи охорони здоров'я та засобами лікування хвороб і відновлення здоров'я та намагаються забезпечити, щоб жодна дитина не була позбавлена свого права на доступ до подібних послуг системи охорони здоров'я.

Я пропоную вам із літер, розкладених на столі скласти слово, і тоді ми дізнаємось, про що далі піде наша розмова. (*Із букв Д, З, О, Р, В, ;, О, Я діти складають слово "Здоров'я"*). А що таке, на вашу думку, здоров'я? (*Діти відповідають*). Так, найціннішим для кожної людини є її здоров'я. Коли той здоровий, легко впораєшся з будь-якою справою. Купити здоров'я неможливо. Його потрібно зберігати й зміцнювати. А давайте зараз пригадаємо, які прислів'я і приказки про здоров'я ви знаєте? (*Діти відповідають: "У здоровому тілі – здоровий дух", "Чиста вода – для хвороби біда", "Здоровий не знає, який він багатий", "Найбільше щастя у житті – здоров'я", "Здоров'я не купиш ні за які гроші", "Бережи одяг, поки новий, а здоров'я – поки молодий", "Здоров'я – всьому голова"*). Молодці. А тепер спробуйте відгадати мої загадки: "Частокіл біленький чищу, тру і мию, і здоровий блиск йому давати умію" (*Зубна щітка*); Любить митися, але від того тільки худне (*Мило*); Зуби є, а рота немає (*Гребінець*). А скажіть мені, діти, яким загальним терміном ми можемо назвати предмети, про які говориться у загадках? Так, це засоби особистої гігієни. А

які ще засоби гігієни вам відомі? (*Діти відповідають*). А тепер перерахуйте засоби гігієни, які не можна позичати, а слід користуватись лише власними. (*Діти відповідають*). Молодці! А тепер пограємо з вами у гру "Так чи ні?". Якщо ви згодні з тим, що почуєте, скажіть "ТАК" і плесніть у долоні, а якщо не згодні, то просто промовчіть:

Щоранку я мию руки, обличчя, шию. (*Так*)

Я чищу зуби, коли згадую про це.

Моє волосся завжди чисте і причесане. (*Так*)

Я чищу своє взуття, коли від бруду стає важко ходити.

Мій одяг завжди чистий і охайний. (*Так*)

Я пришиваю відірвані гудзики на одяг, коли мені стає холодно ходити розхристаним.

Ведуча: Добре, а тепер давайте підсумуємо нашу розмову і послухаємо ваші думки про те, чому необхідно завжди бути чистим і охайним? (*Діти відповідають*).

Дитина-учасник зачитує віри: Усмішка щасливо грає Очі весело блищать,
На дитячих личках. Рум'яніють щічки.

Всім відомо – це чудово,

Коли кожен з нас здоровий.

Ведуча: І ще на одній статті Конвенції мені хотілося б зупинитись. Це **Стаття 28** і у ній йдеться про право дитини на освіту. Слово "освіта" вживається у кількох значеннях – так називають процес засвоєння знань, навчання; а ще цим словом називають самі знання, здобуті в результаті навчання. Ви, мабуть, чули такий вислів: "Світло знань", є навіть приказка: "Навчання – це світло". Мабуть, тому навчальні заклади часто називають освітніми установами, а саме навчання – ОСВІТОЮ. Давайте пригадаємо з вами прислів'я та приказки, у яких йдеться про навчання, про освіту, про знання. (*Діти називають прислів'я: Наука для людини – як сонце для життя; Знання робить життя яскравим; Вік живи – вік учись; Незнайко на печі лежить, а знайко по дорозі біжить*). А тепер трохи перевіримо ваші знання, попрацюємо над загадками:

Великий будинок у місті стоїть,

Він завжди, як вулик бджолиний, шумить.

Як чаша, він повний знаннями,

Ласкавий будинок цей з нами. (*Школа*)

На уроках, в книжці, в школі

Почерпнеш ти їх доволі.

І назавжди у житті

Стануть друзями тобі. (*Знання*)

Дитина-учасник зачитує віри:

Змалку кохайтесь в освіті,

Змалку розширюйте ум,

Бо доведеться у світі

Всяких назнатися дум.

Бо всім відомо, що без школи,

Без знань, що мусиш там набути,

Не станеш у житті ніколи

Тим, ким з дитинства мрієш бути.

Ведуча: А чи відомо вам, діти, що всі люди на землі мають рівні права? Так само і всі діти є рівними у своїх правах. Про це йдеться у **Статті 2**. Конвенції. Тут зазначено, що держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин, а також вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї.

А тепер я хочу у вас запитати, які права ви візьмете із собою у життєву дорогу та якими враженнями ви поділитесь вдома? *(Діти діляться своїми враженнями).*

Четверта подорож "Наші обов'язки"

Ведуча: Подорожуючи сторінками законів, ми багато говорили про ваші права. Проте, крім прав, кожна людина має ще й обов'язки. Саме про них і піде наша сьогоднішня розмова. Що ж ми розуміємо під поняттям "обов'язок"? Це громадянська необхідність відповідати за свої дії, вчинки. Видатний німецький мислитель Г. Гегель виокремив чотири різновиди обов'язків:

- Обов'язок перед самим собою;
- Обов'язок перед сім'єю;
- Обов'язок перед державою;
- Обов'язок перед іншими людьми.

Давайте зараз з вами обговоримо ці види обов'язків. Кожен бажаючий може висловити своє бачення означеного кола обов'язків, а на завершення послухаємо думку фахівця з приводу цього питання. *(Проводиться обговорення, яке підсумовує запрошений на захід правознавець чи юрист).*

Ведуча: А зараз я познайомлю вас з десятьма "**НЕ МОЖНА**", на яких наголошував наш видатний педагог Василь Сухомлинський:

- не можна байдикувати, коли всі працюють;
- не можна сміятися над старістю;
- не можна вступати в суперечки з дорослими;
- не можна виявляти невдоволення через те, що в тебе не має якоїсь речі;
- не можна допускати, щоб мати давала тобі те, що вона не може дати собі;
- не можна робити те, що засуджують старші;
- не можна залишати літню людину самотньою, якщо у неї не має нікого, крім тебе;
- не можна збиратися в дорогу, не спитавши дозволу дорослих;

- не можна сидіти обідати, не запросивши дорослого;
- не можна чекати, доки з тобою привітається старший, ти повинен привітатися першим.

Я не випадково озвучила вам ці десять "Не можна" Василя Сухомлинського, адже говорячи про обов'язки ми не можемо оминати питання дотримання загальнолюдських моральних норм, бо ці поняття надзвичайно тісно переплітаються. Дуже цікаво було б почути вашу думку з цього приводу – як ви розумієте ці десять "Не можна" і чи дотримуетесь ви їх у своєму повсякденному житті.

Проводиться обговорення з дітьми. Ведуча пропонує дітям розповісти про конкретні ситуації, а потім колективно обговорити їх.

Ведуча: Я дякую вам, діти, за активне обговорення і як висновок з нього хочу виокремити такі обов'язки дитини:

1. Дотримуватися законодавства, моральних, етичних норм, поважати своє оточення. Ставитися до нього так, як би ми хотіли, щоб ставились до нас.
2. Поважати близьких та друзів. Не принижувати гідності будь-якої людини. Поводитись так, щоб своєю поведінкою не порушувати прав іншої людини.
3. Бути толерантним до людей. Поважати старших та допомагати їм.
4. Дотримуватись правил моральної поведінки, прийнятих у суспільстві. Намагатись не створювати ситуацій, які призводять до порушення закону.
6. Сумлінно навчатись, оволодівати знаннями, вміннями, практичними навичками, підвищувати загальнокультурний рівень.
7. Дотримуватись правил моральної етики, організовувати своє дозвілля так щоб воно приносило користь та не заважало іншим.
8. Поважати право кожного на висловлення своєї точки зору. Давати нагоду кожному висвітлювати свої думки. Не нав'язувати своїх поглядів іншим, якщо вони з ними не згодні. Не ображати та не принижувати оточуючих.
9. Поважати співрозмовників. Коректно і тактовно висловлювати свої думки. Дотримуватись правил мовного етикету.
10. Цінувати і дбати про своє здоров'я, дотримуватися правил особистої гігієни.
11. З повагою ставитись до людей, які піклуються про нас, дотримуватись правил співдружності, піклуватись про батьків, допомагати їм у веденні домашнього господарства.
12. Бережливо ставитись до державного, громадського і особистого майна, брати посильну участь у різних видах трудової діяльності, що не заборонені чинним законодавством.

Правова абетка "Є права у кожного із нас"

До заходу бажано підготувати комп'ютерну презентацію "Я і мої права", картки з тестовими завданнями "Я вважаю, що права дітей в Україні...", буклети "Ти маєш право", підібрати музичний супровід, облаштувати місце для виступів на "Трибуні вільної думки".

Перший ведучий: Вітаю всіх, хто цієї сонячної днини, коли просинається до життя і земля, і природа навкруги, завітав до нас у гості. І вас, шановні дорослі, і вас, друзі. Найперше, хочу всім дітям побажати, щоб здійснились усі ваші мрії і, щоб нічого не затьмарило вашого серця, а тільки тепло та злагода зігрівали б ваші душі. Сьогодні ваш день, Міжнародний день захисту дітей. Назва трохи насторожує, правда? Як ви гадаєте, вас є від чого захищати? Хочу сьогодні поговорити з вами саме про вас.

У "Європейській стратегії стосовно дітей" зазначено: "Діти є громадянами не тільки нинішнього, а й майбутнього суспільства". Саме вам будувати нашу країну в майбутньому. Якщо не буде дітей, хто ж тоді продовжить далі нашу історію? Ось які ви важливі. Ви – майбутнє держави, ви – дзеркало, в якому відображена її дійсність. Давайте заглянемо в те дзеркало...

Другий ведучий: У кожної дитини є безліч обов'язків, правда? Всі про це знають. Спочатку батьки, потім вихователі, вчителі не втомлюються повторювати: "Ти повинен... Ти зобов'язаний...", і одного разу від хлопчика чи дівчинки, що подорослішали, вони чують: "Я маю право зробити так!" І це не протест, це право. У кожної дитини в світі є права.

"Дитина повинна бути за всіх обставин серед тих, хто першим одержує захист і допомогу," - це один із принципів відомої у всьому світі "Декларації прав дитини", проголошеної Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 20 листопада 1989 року на своїй 44 сесії. Виходячи з цього, міжнародним співтовариством було прийнято Конвенцію про права дитини. Там багато статей, які розкажуть вам про ваші права. Ви можете ознайомитись з ними і спиратись на них, бо і в нашій країні 27 лютого 1991 року Верховна Рада України ратифікувала цю Конвенцію.

Перший ведучий: Давайте зараз назвемо основні положення Конвенції про права дитини.

Перше право дітей – право на життя.

Друге право дітей – право на щасливе дитинство.

Третє право дітей – право знати, вчитися.

Четверте право дітей – право на мир у світі.

Здавалося б, все дуже просто і зрозуміло, але ж ні. В житті далеко не всі права, що гарантовані юним громадянам нашої держави, виконуються. А від виконання міжнародних зобов'язань залежить національний престиж нашої країни. Давайте погор-

таємо разом з вами сторінки Конвенції, громадяни-діти. А хто краще вас самих це може зробити? *(Заходять дві дівчинки, в руках у них Конвенція про права дитини).*

Другий ведучий: О, юні громадяни у нас в гостях! Щось таємниче тримають в руках! Проходьте, дівчатка, будь ласка! Ви що нам принесли сюди? Це казка?

Перша дівчинка: Сьогодні ми, як завжди, вийшли погуляти.
Краса ж яка надворі, не можна й розказати!

Друга дівчинка: Ми хотіли й справді трохи прогулятись.
Аж раптом, дивимось,
А перед нами...
Лежить ось цей таємничий пергамент.

Розгортають, дістають Конвенцію ООН про права дітей, роздивляються.

Перша дівчинка: Ми розгорнули, здивувались,
Цього давно ми всі чекали,
В цій книзі стільки важливих ідей –
Ця книга про права дітей!

Друга дівчинка: Уважно книжку цю варто читати,
Бо зрозуміти в ній треба багато!
Та все ж нам зараз стало ясно –
Ця книжка з нами заодно!
І допоможе і підкаже,
Про все, про все нам всім розкаже.

Перша дівчинка: Будемо намагатись
У цій книзі розібратись.
Хоч ми ще маленькі діти,
Хоч і знань ще малувато.
Треба лише захотіти,
Треба тільки забажати!

Друга дівчинка: Дивись і слухай разом з нами!
Бо ж книжка ось де – перед вами!
Її сторінки – це знання!
Знання ж – це наше надбання!

Перший ведучий: Ну, що ж, книжка нам якраз в нагоді стане. Давайте погортаємо її сторінки. Отже, ваші права, громадяни-діти. *(Вмикається мультимедійний екран. Іде електронна презентація, яку коментують учасники-діти).*

Перша дівчинка: Не меркнуть зорі, йдуть у небуття,
Бо мають право вік світити.
Я ж маю право на життя,
Я гідно мушу жити.

Основа основ Конвенції – діти мають право на життя.

Друга дівчинка: Добрий день, люди! Це я – маленька дитина, я всіх вас вітаю, я всіх вас люблю, бо я прийшла у цей світ, щоб жити. Я є! Я живу! Це щастя – моє право на те, щоб з'явитися на цьому світі і жити.

Перша дівчинка: Ясними ночами, палахкотять над нами у нічному небі зірочки. Дивіться: безліч їх, безліч. То сяють до нас дитячі душі, які не народились, бо їм не надали такого права, це право у них відібрали. Вам жити за них на цій землі...

Друга дівчинка: Як мені вас не любити, рідний батько і ненька,
Батько розуму навчає, мати приголубить.
Ніхто мене так на світі, як ви, не полубить!

Всі діти мають право на любов і піклування. Коли ти виростаєш у любові рідних, то важко назвати це правом. Це – як сонце у небі, чи повітря навкруги.

Перша дівчинка: Вони стоять і просять: "Подайте на хліб!" Їх багато по всьому світу. Хто розповість їм, що вони, виявляється, мають право на любов і піклування? Схаменімося, люди, давайте оточимо їх такою ж любов'ю і піклуванням!

Друга дівчинка: У серці вдячність я пронесла до хліба.
То хліб! Домашній добрий хліб!
Зустрівся з горем – чи бідною,
Цілушку з'їж, запий водою,
Та й будеш сильним цілий день.

Дитина має право на достатнє харчування і чисту воду.

Перша дівчинка: Що дитині треба? Дім красивий білий,
І, як світлий образ, мами погляд добрий.
Й батька дорогого чути добре слово.
Що дитині треба? Неба голубого,
А ще було б добре мати сестру й брата,
І у кожному домі радості багато...

Діти мають право на необхідний життєвий рівень.

Друга дівчинка: Так, ми маємо ці права, але не у всіх є те, що цим правом проголошується. Ось у цих дітей, що пережили стихію, що не мають свого дому... У них, на жаль, є тільки право...

Перша дівчинка: В своїм краю під буйними вітрами
Щасливою і вільною росту,
Мене ліси здоров'ям напувають,
Коли броджу у їхній гущині,
Мені поля задумливо шепочуть
Свої ніким не співані пісні.

Діти мають право на охорону здоров'я. І давайте про це право – по-дорослому. Здорові діти – це здорова нація. Націю міняти не будемо?

Друга дівчинка: Діти мають право на освіту.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Навчаймося ж, маленькі громадяни!
Щоб право це було не тільки правом
І не залежало від статків у сім'ї.

Перша дівчинка: Сьогодні усе для тебе – озера, гаї, степи.

І жити спішити треба, гляди ж бо, не проспи.

Діти мають право на відпочинок і дозвілля. Але, якщо серед вас є такі, хто "відпочиває" від школи по декілька днів чи тижнів, то знайте – у вас на це право ще є і обов'язок .

Друга дівчинка: До інформації доступ ми маємо,
З нею знайомимось, потім вивчаємо,
Читаєм книжки, виконуєм вправи,
Й стає нам по силі будь-яка справа.

Діти мають право на доступ до інформації. Це право зазначене у 17-ій статті Конвенції. Наша бібліотека саме і допомагає здійсненню цього права, бо має прекрасні книги, різноманітні періодичні видання, а ще надає доступ до мережі Інтернет.

Перша дівчинка: Ти знаєш, що ти – людина?

Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Доля твоя – єдина,
Очі твої – одні.

В Конвенції, яка захищає наші права, не записане одне-єдине право. Воно стосується кожного з нас. Це право і обов'язок кожного маленького громадянина. Це право – вирости справжньою людиною. І його нам треба обов'язково виконати.

На цьому електронна презентація закінчується. В ході її презентації, треба зважати, що кожному слову дітей передуює зміна зображення на екрані.

Другий ведучий: Дякую вам, мої друзі, за те, що допомогли нам пізнати мудрість цієї книжки. Тепер ви знаєте, що маєте багато прав, закріплених у дуже поважному документі. А зараз пропоную вам ще раз закріпити знання про ваші права у **грі-знайомстві "Я маю право"**. Для цього ми станемо в коло і кожному по черзі потрібно назвати своє ім'я і одне із прав Конвенції про права дитини. (*Проводиться гра по колу "Я маю право"*).

Перший ведучий: На пам'ять про сьогоднішню зустріч ми б хотіли подарувати вам ось таку пам'ятку (*демонструє*) з переліком основних положень Конвенції про права дитини. А також сказати про таке: якщо ви стикаєтесь з грубим порушенням ваших прав, ви можете звернутись за допомогою. Адреси і номери телефонів ви знайдете у цій пам'ятці. Ми там також вказали адресу, яка є "запитом до останньої інстанції" – це адреса Уповноваженого з прав людини у Верховній Раді України.

(Дівчатка – ведучі вручають дітям пам'ятки "Ти маєш право"). Ну, ось. Тепер у вас в руках є знання. Вивчіть їх і пам'ятайте завжди. Пам'ятайте свої права, але не забувайте ніколи: ваше право не повинно порушувати права інших дітей. Сьогодні ви – діти. Кожен із вас на цій землі єдиний і неповторний. Хочу побажати всім щасливої долі і вирости гідними людьми. Дякую за увагу і співпрацю. До нових зустрічей!

Нижче подаємо ще кілька інтерактивних форм роботи, які можна використати як самостійний захід або як доповнення до іншого.

Правознавча гра "Цифрова розминка"

Ведучий називає цифру, а учасники заходу пояснюють, що ці цифри означають в правознавстві.

- **5** (на такий строк обирають Президента України);
- **18** (до такого віку особа вважається дитиною);
- **14** (з цього віку настає цивільна відповідальність);
- **450** (кількість депутатів Верховної Ради України);
- **35** (з такого віку можна балотуватися в Президенти України);
- **16** (з цього віку настає адміністративна відповідальність);
- **10** (стільки років потрібно прожити в Україні, щоб висунути свою кандидатуру на посаду Президента України);
- **6** (це мінімальний вік вступу в дитячу громадську організацію);

Театральний конкурс "Моя хата не скраю"

Учасники заходу діляться на команди і методом жеребкування їм пропонується придумати міні-сценку і розіграти ситуації, де проявляється порушення прав людини і трапляється людська небайдужість. Можна використовувати маркери та будь-які підручні засоби.

Орієнтовні ситуації:

- порушення прав споживача;
- порушення прав дитини;
- порушення прав жінок;
- порушення прав працюючих.

Бліц-конкурс "Термінологічний експрес-пошук"

Це може бути як парний, так і командний конкурс. Учасники гри за допомогою тлумачних словників, словників термінів на швидкість мають знайти значення правознавчих термінів. Орієнтовний перелік термінів може бути таким:

Закон, злочин, апатриди, біпатриди, конфіскація, реквізиція, репатріація, правоздатність, дієздатність, гендер та ін.

Бліц-вікторина "Я – правознавець"

1. Основний закон держави? (*Конституція*);
2. Як називались права і обов'язки людини в далекому минулому? (*Звичаєве право*);
3. Як називається Міжнародний договір, за яким визначаються права й обов'язки держав у певній галузі? (*Конвенція*);
4. Коли було прийнято Конвенцію ООН про права дитини? (*у 1989 році*);
5. До якого віку, згідно з Конвенцією ООН, особа вважається дитиною? (*до 18 років*);
6. Яке свято ми відзначаємо 1 червня? (*Міжнародний день захисту дітей*);
7. З якого року це свято почали відзначати? (*з 1950 року*);
8. Як називається основний документ громадянина? (*паспорт*).

Правознавча гра "Вірю – не вірю"

Учасникам гри треба поставити знак "+" біля правильного твердження, а знак "-" біля неправильного. Всі твердження можна заздалегідь написати на фліп-чартах, а знаки "+" чи "-" писати маркером.

1. Всі права і свободи, вказані в Конвенції, належать кожній дитині, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови і віросповідування (+);
2. Кожна дитина не має права на життя і здоровий розвиток (-);
3. Кожна дитина має право на ім'я (+);
4. Дитина не має права на індивідуальність (-);
5. Ніхто не має права розлучати дитину з батьками (+);
6. Дитина не має права вільно виражати свою думку (-);
7. Дитина не має права на особисте життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції (-);
8. Дорослі мають право кривдити дитину, принижувати її, жорстоко карати (-);
9. Дитина має право на користування сучасною охороною здоров'я (+);
10. Дитина має право на освіту (+);
11. Кожна людина і дитина не мають право на відпочинок (-);
12. Ніхто не може зробити дитину рабом (+);
13. Ніхто не повинен катувати, принижувати чи жорстоко кривдити дитину (+);
14. Ніхто не має права посадити людину до в'язниці, якщо вона не винна (+).

Філологічний експрес "Склади сенкан"

Сенкан (*синкан, синкант*) – це вірш, що складається з п'яти рядків. Слово "сенкан" походить від французького слова "п'ять" і позначає вірш у п'ять рядків.

Перед виконанням завдання бібліотекар або запрошені гості можуть розповісти про історію прийняття Конституції України, а потім запропонувати скласти сенкан на слово "Конституція".

Алгоритм складання сенкана:

- тема (іменник);
- опис (два прикметники);
- дія (три дієслова);
- ставлення (фраза, що складається з 4-х слів і висловлює ставлення до теми);
- перефразування сутності (синонім до першого слова);

Наприклад: - Конституція;

- основний, справедливий;
- гарантує, захищає, зобов'язує;
- встановлює порядки в суспільстві;
- Закон.

Маленьким відвідувачам бібліотеки цікавою може стати **правова мандрівка**

"Сторінками улюблених казок"

Захід проводиться з демонстрацією уривків з мультфільмів. Відповіді дітей можна підтверджувати зачитуванням відповідних статей Конвенції ООН.

На екрані з'являється Попелюшка.

Ведучий: З якої казки ця героїня? ("*Попелюшка*"). Яке правило порушувала мачуха стосовно Попелюшки? (*Право на дозвілля*)

На екрані – фрагмент казки "Колобок".

Ведучий: З якої казки ці герої? ("*Колобок*"). Хто у казці вчинив найнебезпечніший злочин, порушивши права іншого? (*Лисиця*). Яке право порушено? (*Право на життя*).

Демонструється уривок з казки "Царівна-Жаба".

Ведучий: З якої казки ця героїня? ("*Царівна-Жаба*"). Яке право порушує Іван-Царевич у казці? (*Спалив жаб'ячу шкіру, порушив право на власність*).

За поданим зразком обговорюються інші казки:

"Семеро козенят" – *право на життя*;

"Троє поросят" – *право на житло*;

"Дюймовочка" – *право мати сім'ю*;

"Гидке каченя" – *право на любов і піклування*;

"Червона Шапочка" – *право на життя*;

"Рукавичка" – *право на житло*.

Бібліографія:

Офіційні документи

Про оголошення в Україні 2018 року роком реалізації правопросвітницького проекту "Я маю право!": Указ Президента України від 14 листопада 2017р. №361 // Урядовий кур'єр.- 2017.- 17 листопада. – С.4.

Книги

Бібік, Н. М. Зростаємо громадянами: розповідь про Конституцію України / Н. М. Бібік, М. М. Ілляш. – К.: Веселка, 2000.–87с., іл..

Дитинство в Україні: права, гарантії, захист: Збірник документів: У 2-х ч. –К.: АТ "Видавництво "Столиця", Ч.1. – 248 с. Ч. 2. – 232 с.

Заключні зауваження та рекомендації комітету ООН з прав дитини. Україна 2011р.: версія адаптована для дітей та підлітків. - Sweden: Save the Children, 2011.– 38с.: іл.

Щось, Н.В. Енциклопедія сучасного права неповнолітніх / Н. В. Щось, М. К. Козар, С. М. Ситник. – К.: Рідна мова, 1997. – 385с.

Статті із періодичних видань

Артамонова, Г. Зростаємо громадянами України. Права людини / Г. Артамонова // Початкове навчання та виховання. – 2017.– №9. – С. 32-39.

Веленко, А. Законодавство України про права дитини: огляд законодавчих змін / А. Веленко // Соціальний педагог. – 2017. – №4. – С. 9-17.

Виховання без насильства:[В сім'ї] // Безпека життєдіяльності. – 2013. – №2. – С.35-39.

Гаврилова, О. Знай свої права, дитино!: [Сценарій] / О. Гаврилова // Вихователю ГПД. Усе для роботи. – 2018. – №3. – С. 21-24.

Геращенко, Т. О. Громадянин України. Права і обов'язки громадян: [Сценарій] / Т.О.Геращенко // Початкове навчання та виховання. – 2018.– №9.– С. 7-13.

З історії прав людини // Позакласний час. – 2009.– №21/22.– С. 46-47.

Загальна декларація прав людини // Історія та правознавство. –2018.– №9.– С. 24-25.

Загальнодержавна програма "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" // Позакласний час. – 2011.– №5.– С. 33-37.

Зорнік, Т. Права людини: конституційно-правові гарантії: [Заняття клубу юних істориків та правознавців "Феміди"] / Т. Зорнік // Історія України. – 2016.– №20.– С. 9-16.– (Вкладка Історія України. Правознавство. №10).

Коваль, Л. Ображають неповнолітнього? Телефонуй 116111: [В Україні запровадив новий загальноєвропейський номер національної "гарячої лінії"] / Л. Коваль // Урядовий кур'єр. – 2017.– №100.– 1 червня. – С.3.

Коляда, І. Громадянство України. Основні права, свободи і обов'язки громадян України: [Вікторина] // Історія в рідній школі. – 2017.–№6.– С. 21-23.

Костюк, Т. Вимоги загальної декларації прав людини та їх дотримання в Україні / Т. Костюк // Безпека життєдіяльності. – 2014.– №11.– С. 26-27.

Кріль, Т. М. Правовий букварик: [Розповідь про права і обов'язки, адаптована для дітей] / Т.М. Кріль // Розкажіть онуку. – 2012.– №5/6.– С. 65-69.

Крикун, Л. Права та відповідальність дитини в Україні / Л. Крикун // Історія та правознавство. – 2015.– №6.– С.2-5.

Кучер, Л. М. Квест-тест з правознавства / Л. М. Кучер // Історія та правознавство. – 2017.– №6.– С. 18–19.–№12.– С. 17-18.

Міщенко, Н. Право, обов'язок, свобода та відповідальність: [Сценарій] / Н. Міщенко // Позакласний час. – 2017.– №7.– С. 43-44.

"Поліна" вам допоможе: [У Нацполіції стартував проект: підрозділи під назвою "Поліна" надаватимуть допомогу тим, хто потерпає від домашнього насильства] // Соціальний педагог. – 2017.– №9.– С.4-6.

Правова держава: світовий досвід і українська модель // Голос України. – 2016.– №174.– 14 вересня. – С.4.

Расулова, В. "Мої і твої права": [Турнір з права для учнів 9–10 кл.] / В. Расулова // Історія в рідній школі. – 2018.– №2.– С. 30-37.

Світова конституція прав дитини: історія створення // Історія України. – 2017.– №20.– С. 1-2 вкладки.

Снігульська, В. Боротьба з насильством. Нове в законодавстві: [Роз'яснення Закону України №2227-VIII від 06.12.17] / В. Снігульська // Соціальний педагог. – 2018.– №3.– С.4-5.

Ткачук, Т. В. Подорож країною права: [Бібліотечний урок] / Т. В. Ткачук // Шкільний бібліотекар. – 2017.– №11.– С.43-47.

Черкаська, Л. Як протидіяти торгівлі людьми: Роль освітніх установ / Л. Черкаська // Історія України. Правознавство та інші суспільні дисципліни. – 2010.– №20.– С. 1-3.

Шпак, С. В. Основи сімейного права. Законодавство про шлюб і сім'ю / С. В. Шпак // Історія та правознавство. – 2018.– №12.– С. 22-31.

Юридична вікторина: [Сценарій, конкурси для 9-10кл] // Історія України. – 2017.– №8.– вкладка "Правознавство та інші суспільні дисципліни". – С.6-7.

Яковенко, Т. Закон, права, обов'язки: [Сценарій гри-квесту] / Т. Яковенко // Позакласний час. – 2017.– №7.– С. 47-48.

Комунальний заклад "Запорізька обласна бібліотека для дітей
"Юний читач"
Запорізької обласної ради

69006
м. Запоріжжя

Телефони: (061) 236-85-62
236-85-63
236-86-27
236-86-49
Факс: (061) 236-85-62

Ел. пошта: zobd@ukr.net

Сайт: zobd.zp.ua